

СИНЕРГІЯ У ЄДНОСТІ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ І НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Єдність організаційних принципів діяльності університетів є фундаментальною основою побудови класичного університету. Але у динамічних умовах сучасності постає питання про відповідність фундаментальних основ сучасним вимогам чи викликам. Чи підлягають вдосконаленню чи розвитку саме ці фундаментальні основи у тому числі у динаміці? Або вони залишаються незмінними, саме як фундаментальні основи? Або динаміка не притаманна фундаментальним основам? Висвітленню цієї проблеми і присвячена публікація.

Ключові слова: університетська система освіти; єдність принципів організації; синергія єдності; феномен якості; довіри; цінностей та поваги; сталий розвиток; моделювання динамічних систем; цикл розвитку.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Єдність організаційних принципів діяльності університетів є фундаментальною основою побудови класичного університету. Але у динамічних умовах сучасності постає питання про відповідність фундаментальних основ сучасним вимогам. Чи підлягають вдосконаленню чи розвитку саме ці **фундаментальні основи** у тому числі у динаміці? Або вони залишаються незмінними, саме як фундаментальні основи? Або динаміка не притаманна фундаментальним основам?

На наше переконання фундаментальні основи повинні своєчасно доповнюватись, оновлюватись у відповідь на появу та ствердження нових наукових досягнень. Мова йде про своєчасність та відповідність розвитку фундаментальних основ у відповідь до змін, до новітніх досягнень у науці. Коли університет піклується про майбутнє своїх випускників, про сталий розвиток як суспільства так і університету, тоді потрібно забезпечувати і випереджаючий характер змін фундаментальних основ. Проблема дослідження сталого розвитку університету, його еволюції протягом століть і у відповідь до викликів майбутнього інформаційного суспільства у XXI ст. є важливим науковим й практичним завданнями через встановлення та оновлення домінуючих педагогічних умов синергетичної

єдності дистанційних форм навчання і наукових досліджень у циклі «універсального еволюціонізму».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Відомо, що сучасність XXI століття найбільш виразно характеризує таке слово, феномен, як «прискорення». Спостерігається зростання швидкостей як у комунікаціях так і у появі нових ідей, але не у швидкій появі чи формуванні нового покоління науковців та викладачів університетів.

Досить поширеною думкою про університет є ставлення до нього як до академічного підприємства. Тоді неминує постає питання про життєздатність цього академічного підприємства, але – підприємства, порівняно з класичними, що зорієнтовані на виробництво, а не на прибуток? Закриття університетів у світі є скоріше виключенням, ніж типовим явищем на відміну від закриття виробничих підприємств.

Ми вважаємо, що єднання мудрощів, досвіду сучасного покоління науковців із енергією активного прагнення до змін молодого покоління в університетах і є тією ключовою, визначальною єдністю та одночасно відмінністю академічного підприємства. Марія Зубрицька наводить думку Умберто Еко, що Університет є «місцем зустрічі зрілості та молодості духу... в його стіни щоразу вривається дух весни, витає енергетика молодості, які за своєю природою є носіями оновлення, свіжих ідей тощо. Здатність підт-

римувати процес злиття горизонту сповідань молодих людей та викладачів – це здатність Університету розвиватися» [4, с. 15].

Значущим виявляється питання про «злиття горизонту сповідань молодих людей та викладачів» навколо чого? Чому і для чого? На наше переконання – навколо сумісної, захоплюючої наукової діяльності, що не обмежена плановими термінами чи завданнями. Мова про реальну академічну свободу! Саме відчуття свободи у виборі усього цікавого у науковій діяльності і є тим ключовим чинником, що дозволяє стверджувати про природну сталість університетів. Але довготривалість формування нового покоління науковців знаходиться у протиріччі з динамікою народження молоді, зі схильністю молодості до усього нового, у тому числі до нових інструментів у комунікаціях та в організації наукових досліджень.

Окреслена суперечність, або стримує розвиток університету, або сприяє виникненню, поширенню нових форм в організації наукових досліджень для саме сталого розвитку. Чим це обумовлено?

У дослідженнях О. П. Мещанінова «Єдність дистанційних форм навчання і наукових досліджень: розширення можливостей сучасної університетської системи освіти», «Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні», «Концепція сталого розвитку університетської системи освіти» та у сумісному дослідженні Л. П. Клименка, О. П. Мещанінова «Синергія університетської системи освіти «Києво-Могилянська академія»» висвітлюються сучасні досягнення Чорноморського національного університету імені Петра Могили в означеній сфері [6; 9–11]. Але у динамічних умовах сучасності постає питання про відповідність фундаментальних основ, або єдностей організаційних принципів діяльності університетів, сучасним вимогам чи викликам. Проблемі динаміки синергії єднання мудроців, досвіду сучасного покоління науковців із енергією активного прагнення до змін молодого покоління в університетах через єднання дистанційних форм навчання і наукових досліджень для сталого розвитку університетської системи освіти у наукових дослідженнях не було надано достатньої уваги.

Основна мета статті полягає у висвітленні саме феномену динаміки синергії єднання мудроців, досвіду сучасного покоління науковців із енергією активного прагнення до змін молодого покоління в університетах через єднання дистанційних форм навчання і наукових досліджень для сталого розвитку університетської системи освіти в «універсальному еволюційному циклі».

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Досягнення синергії єдності мудроців, досвіду сучасного покоління науковців із енергією активного прагнення до змін молодого покоління потребує постійної уваги. Виникнення та розповсюдження різноманітних пристроїв для зручності комунікацій та швидкості їх застосування молоддю підкреслює відставання у цьому нескінченному процесі досвідченого покоління вчених. Весь час природним чином здійснюється своєрідне змагання між молоддю та викладачами. Підсумок

цього змагання зрозумілий. Фактично спостерігається моральний знос викладачів! Без відповідного засвоєння сучасних інформаційних технологій у викладача не залишається шансів на відповідність сучасності. Необхідно, як нагадує Г. Г. Малінецький, спиратись на Курчатівський принцип: «Обгонять, не догоняя», «Обганяти, не наздоганяючи», або за висловлюванням А. П. Дев'ятова: «Обогнать не догоняя!» [8; 2]. Простий аргумент на можливість та життєздатність цієї тези може служити досвід провідних університетів, скажімо у Московському інституті електронної техніки, у Московському фізико-технічному інституті та у багатьох інших, де на комп'ютерних факультетах давно відмовились від викладання алгоритмічних мов програмування. При цьому увага сконцентрована на постановці задач, алгоритмів, на формулюванні завдання за **визначенням бажаного образу майбуття, мрії!**

Як нагадує Г. Г. Малінецький: «**Люди повинні побачити в науці надію на майбутнє і пов'язати її з мрією.** У жодній цивілізації наука, культура, мрія не були такі близькі, як в російській цивілізації. Космічний проект великою мірою виріс з мрії російського косміста Миколи Федорова оживляти всіх людей, що коли-небудь жили на Землі, і розселити їх в космосі. Атомний проект дуже багато чим зобов'язаний прозрінню Володимира Івановича Вернадського про те, що саме уран стане головною силою ХХ століття» [8]. І далі: «При збереженні нинішнього ставлення народу, еліти і державного апарату до науки, на мій погляд, нічого зробити не вдається. Якщо людям буде нецікаво досліджувати, відкривати нове, дивуватися невідомому, творити, винаходити, то після того, як радянські «заділи» ідей і людей закінчатся, нічого не буде. В цьому випадку наша доля може бути тільки одна – та сама відсталість.... І гроші тут вже нічого не вирішать...»

Але є і більш складні системні проблеми. І пов'язані вони з цілеспрямованістю, з визначенням того, що нам справді необхідно, і з контролем прийнятих рішень. Тут вчені і еліта мають працювати в тісному контакті.

Найважливішою частиною мобілізаційного проекту повинна стати **Мрія**, відчуття цінності Вітчизни і кожної години прожитого життя. ...

З 27 критичних технологій і 8 стратегічних напрямків розвитку російської науки немає жодного, пов'язаного з гуманітарними або соціальними дослідженнями. У світі відбувається перехід від високих промислових (high-tech) до **високих гуманітарних (high-hume) технологій**, сьогодні – на базі великих даних (Big Data) та інших «цифроміських» розробок. ....

Свого часу академік Іван Тимофійович Фролов ставив це питання, і за його ініціативою було створено **Інститут людини**. Потім його приєднали до Інституту філософії, потім перетворили у відділ, через деякий час – у сектор. Але проблема залишається. І найбільші можливості, і серйозні загрози ХХІ ст. будуть пов'язані з людиною. Якщо ХІХ ст. було століттям **геополітики**, колоніальних воєн, переділу світу, ХХ – **геоекономіки**, то нашому століттю, ма-

буть, судилося стати століттям **геокультури**. **Смисли, цінності, способи життя, проекти майбутнього, світогляд** стало ареною суперництва цивілізацій» [8].

Особливо для сьогодення доцільно привести думку А. П. Дев'ятова: «Эти образы нужно транслировать. Миру нужна Катюша наших дней. Гимн Пробуждения (все слова Катюши наполнены образами связи с чем-то более высоким (вещим) – «степного, сизого, орла» «от того, которого любила, от того, чьи письма берегла» и т. д.

Також заворожує думка вченого, що «Из всех искусств для нас важнейшим... должно быть искусство управления сознанием (образованием)», тобто найважливішим є **мистецтво освіти**.

Саме тому, «И первый образ, который нужен народу – это образ героя. Образ восстания ото сна, образ возвращения времени героев (из мира предков из Вещего Леса). **Время торгашей прошло!**» [3].

Як визначає Е. С. Ларіна: «Вже у ХХІ столітті два молодих дослідника, психолог Р. Талер і фахівець в області адміністративного управління та юриспруденції К. Санстейн, задумалися про те, як можна використовувати напрацювання Д. Канемана та А. Тверські стосовно не до мислення, а до поведінки. К. Санстейн і Р. Талер, дослідивши роль подібного роду стереотипів у поведінці людини, переконалися, що принципи Канемана – Тверські повністю справедливі і для цієї сфери. Був складений великий список стереотипів, які властиві переважній більшості людей і полегшують їм прийняття рішень. У 2008 р. вони опублікували книгу «Підштовхування: полегшення рішень заради здоров'я, багатства і щастя» [16].

Книга одразу стала знаменитою. Російською мовою вона називається «НАДЖІ. Архітектура вибору» [17]. Суть НАДЖІ проста: використовуючи певні ситуації, підштовхнути людину або групу людей до прийняття певних рішень і до здійснення на їх основі певних дій. Фактично, **мова йде про нову технологію програмування і зовнішнього управління людською поведінкою**» [7].

Складання великого списку стереотипів в університеті утворює своєрідне середовище альтернатив, для обґрунтування та формування Плану дій, наприклад, на основі робіт І. Адізеса та М. Фуллана [13; 14], по інтелектуальному плануванню сталого розвитку університетської системи освіти у циклі «універсального еволюціонізму» [6].

Так, університетська система освіти (УСО) Чорноморського національного університету (ЧНУ) ім. Петра Могили свідомо прийняла на себе важливу додаткову соціальну функцію – педагогічне забезпечення сталого розвитку університету, регіону, суспільства та цивілізації [10; 11], що досягається, у тому числі, єдністю форм дистанційного навчання та дистанційного дослідження, залученням нетрадиційних вимірів, характеристик, і яка зорієнтована на проведенні інтерактивного дослідження ознак та перспектив сталого розвитку університету [9; 11].

Тобто дистанційна форма дослідження, що впроваджується в університетській системі освіти ЧНУ ім. Петра Могили спрямована на дослідження університету, діагностиці, вимірюванню та оцінюванню

організаційної культури університету, як інноваційного критерію розвитку. Власне у вузькому сенсі йдеться про дистанційну форму проведення соціальних досліджень. У широкому сенсі йдеться про дистанційну форму проведення інтерактивних педагогічних досліджень, про інтелектуальне планування розвитку, *через широке впровадження інтерактивної взаємодії*, єдності діючої університетської наукової спільноти та нової, завзятої генерації нового покоління молодих науковців [6; 9–11].

Починаючи з встановлення та впровадження системи управління навчанням (LMS), на основі Модульного Об'єктне – Орієнтованого Середовища для Навчання (MOODLE), як інноваційного науковонавчального середовища, в ЧНУ ім. Петра Могили у 2005 році, дотримуються єдності форм дистанційного навчання та дистанційного дослідження, проводяться системні дослідження та розробки компонентів, що спрямовані на дистанційне дослідження різноманітних аспектів університетської системи освіти та представлення результатів у рамковій конструкції конкуруючих цінностей [6; 9; 14].

Значущість та перспективність використання, як інтегрального параметра, організаційної культури знаходить підтвердження у багатьох дослідженнях, у самих різноманітних сферах [1; 5; 11; 13; 15]. Означене дозволяє зробити висновок про універсальний характер цієї категорії – категорії організаційної культури [5]. Саме універсальність і дозволяє будувати, діючою університетською науковою спільнотою та новою, завзятою генерацією нового покоління молодих науковців, перспективні інструменти для оцінювання важливих складових УСО, спираючись на сучасні Інтернет технології та позбавляючись від архаїчних «паперових» технологій [15].

Формування ключових цінностей чи принципів діяльності академічного підприємства має своєю головною метою створити у навколишньому середовищі й в очах співробітників університету його визначений образ, чи, як прийнято зараз висловлюватися, «імідж підприємства». Ці принципи, об'єднані в систему, визначаються як «кредо» підприємства, його «символ віри». Сукупність таких принципів найчастіше називається «філософією» даного підприємства, або стосовно організації університетської системи освіти, як «Ідея Університету».

Слоган: «Вчитися практикуючи» (Learn by doing; Learning by action), або точніше – **«Вчитися навчаючи»**, на нашу думку, відбиває місію, ідею сучасного університету ХХІ ст.

Динамічна зміна студентів за час навчання в університеті: процес, що свідчить про послідовність зміни свідомості, самооцінки студента, циклічний характер еволюційного розвитку, відповідає етапам життєдіяльності університету та визначається як ступінь відповідності процесів і результатів удосконалення наступного покоління досягнутому рівню розвитку діючого покоління науковців та потенційної здатності наступного покоління зробити власний внесок і залишити нащадкам більше, ніж отримали самі для розширення, оновлення та утворення нового якісного стану, що в чисельнику у студента – це те,

що про нього думають викладачі, в знаменнику – те, що студент думає про самого себе. Чим більше знаменник, тим менше дріб. Це процес, який забезпечує зміни університету з упередженням запитів у регіоні, не порушуючи його безпеки, та приводить до підвищення якості діяльності як діючої університетської спільноти, так і її майбутніх поколінь. Підвищення якості діяльності, що збагачує в умовах невизначеності можливості прийняття ґрунтовних, відповідальних рішень на всіх рівнях та етапах життєдіяльності.

Це і є циклічний процес сталого розвитку університетської системи освіти у циклі «універсального еволюціонізму».

Інноваційна єдність соціальних функцій університетської системи освіти полягає у визначенні та прийнятті цінності рівноваги між природою та суспільством, у балансі індивідуальних та суспільних інтересів, у вихованні вільної людини, що потребує постійного розвитку. Тобто, «розвитку досвідом, з досвіду і для досвіду», у тому, щоб сприяти соціальній мобільності та інтеграції різних соціальних груп, а соціальний розвиток полягає у розвитку свідомості особистостей, нової генерації молоді, у перемозі над старою парадигмою економічного зростання, валового національного продукту як цілей соціального розвитку, у зближенні рівнів економічного й соціального розвитку, у можливості синергетичної взаємодії технологічних інновацій і цінностей людини та суспільства [10].

Таким чином, на питання: «Чи підлягають вдосконаленню чи розвитку саме ці фундаментальні основи у тому числі у динаміці? Або вони залишаються незмінними, саме як фундаментальні основи? Або динаміка не притаманна фундаментальним основам?» робимо наступне узагальнення. Фундаментальні основи потребують оновлення, набувають оновленого змісту.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Отже, феномен синергії єднання мудрощів, досвіду сучасного покоління науковців із енер-

гією активного прагнення до змін молодого покоління в університетах через синергію єднання дистанційних форм навчання і наукових досліджень для сталого розвитку університетської системи освіти та студентів характеризує «універсальний еволюційний цикл», що також відповідає циклічності змін домінуючого типу організаційної культури [5] та управлінню життєвим циклом корпорації [1]. Важлива «діагностика» стану університетської системи освіти, визначення сьогоденного етапу на життєвому циклі. Будь-які зміни потрібно робити зважаючи на етап життєвого циклу згідно із дослідженнями І. Адісеса [1]. Важлива «колективна інтегральна оцінка» для обґрунтування та формування плану дій на основі робіт І. Адісеса та М. Фуллана [13; 14]. Разом з цим визначення колективної інтегральної оцінки для формування та прийняття колективного вибору та колективного рішення, щоб **кожний відчував себе співавтором**, а не виконавцем чужих рішень, спирається на створену у ЧНУ імені Петра Могили автоматизовану веб-систему підтримки інтелектуального планування розвитку університету [14].

У подальших дослідженнях доречно поетапна розробка online веб-системи, що відповідає високим гуманітарним (high-hume) технологіям, оновленої синергетичної, полідисциплінарної моделі розвитку в похідних категорії організаційної культури, що спирається на узагальнення результатів вимірювань стану та перспектив розвитку університетської системи освіти ЧНУ імені Петра Могили з 2005 до 2018 року і у подальшому. Розробка online веб-системи забезпечує плідне синергетичне єднання мудрощів, досвіду сучасного покоління науковців із енергією активного прагнення до змін молодого покоління в університетах через синергію єднання дистанційних форм навчання і наукових досліджень для сталого розвитку університетської системи освіти та студентів, природно відповідає інноваційним високим гуманітарним (high-hume) технологіям.

Список використаних джерел

1. Адісес І. Управление жизненным циклом корпорации / Пер. с англ. под науч. ред. А. Г. Сеферяна [Текст]. – СПб. : Питер, 2007. – 384с. : ил. (Серия «Теория менеджмента»).
2. Дев'ятов Андрій. П'ять принципів єдності не західних цивілізацій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://clubvi.ru/news/2012/08/24/5/>.
3. Дев'ятов Андрій. Песнь Вещего Олега. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://aurora.network/articles/251-пєboropolitika/59643-пєsn-veshhego-olega>.
4. Зубрицька М. Філософський дискурс ідеї Університету : в складних лабіринтах пошуку істини // Ідея Університету : Антологія / Упоряд. : М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська ; Відп. ред. М. Зубрицька. – Львів : Літопис, 2002. – С. 7–22.
5. Камерон Кім С., Куинн Роберт Э. Диагностика и изменение организационной культуры / Пер. с англ. под ред. И. В. Андреевой [Текст] / К. Камерон, Р. Куинн. – СПб. : Питер, 2001. – 320с. : ил.
6. Клименко Л. П., Мещанинов О. П. Синергія університетської системи освіти «Кієво-Могилянська академія». – Той, хто відродив Могилянку / Збірник до 60-ліття В'ячеслава Брюховецького / Упоряд. : В. Моринець, В. Панченко, Т. Яроменко. – К. : Вид. дім : НаУКМА, 2007. – С. 286–299.
7. Ларина Е. С. НАДЖ : от информационных войн – к поведенческим... // Общественно-политический журнал «Изборский клуб» № 3 (59), 2018 год. М. : Изборский клуб. – 2018. – С. 68–76. Интернет-сайт www.izborsk-club.ru.
8. Малинецкий Г. Г. Наука в мобилизационном варианте // Общественно-политический журнал «Изборский клуб» № 3 (59), 2018 год. М. : Изборский клуб. – 2018. – С. 46–58. Интернет-сайт www.izborsk-club.ru.
9. Мещанинов О. П. Єдність дистанційних форм навчання і наукових досліджень: розширення можливостей сучасної університетської системи освіти // Наукові праці : Науково-методичний журнал. – Т. 270. Вип. 258. Педагогічні науки. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. – 2016. – С. 7–11.

10. Мещанинов О. П. Соціальна функція інноваційної університетської системи освіти // Теорія і практика управління соціальними системами // Щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків : НТУ «ХПІ». 2013. – № 3. – С. 60–69.
11. Мещанинов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні : Монографія. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – 460 с.
12. Фуллан М. Сили змін. Вимірювання глибини освітніх реформ / Пер. з англ. Галина і Роман Шиян. – Львів : Літопис, 2000. – 269 с.
13. Фуллан М. Сили змін : продовження / Пер. с англ. І. Савчак. – Львів : Вид-во «Літопис», 2001 – 162 с.
14. Автоматизована веб-система підтримки планування розвитку університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://moodle.chdu.edu.ua/course/view.php?id=745>.
15. Organizational culture assessment instrument online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.ocai-online.com>.
16. Richard H. Thaler, Cass R. Sunstein, Nudge : Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness, Penguin Books, 2008.
17. Ричард Талер, Касс Санстейн. Nudge. Архитектура выбора. Как улучшить наши решения о здоровье, благосостоянии и счастье. – Режим доступу : URL : http://loveread.ec/read_book.php?id=68424&p=1.

А. П. Мещанинов,
д-р пед. наук, професор,
С. Ю. Боровлева,
старший преподаватель,
С. В. Дворецкая
преподаватель,

ЧНУим. Петра Могили, г. Николаев, Украина,

СИНЕРГИЯ В ЕДИНСТВЕ ДИСТАНЦИОННЫХ ФОРМ ОБУЧЕНИЯ И НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Единство организационных принципов деятельности университетов является фундаментальной основой построения классического университета. Но в динамичных условиях современности возникает вопрос о соответствии фундаментальных основ современным требованиям или вызовам. Или подлежат совершенствованию или развитию именно эти фундаментальные основы в том числе в динамике? Или они остаются неизменными? Именно как фундаментальные основы. Или динамика не присуща фундаментальным основам? Освещению этой проблемы и посвящена публикация.

Ключевые слова: университетская система образования; единство принципов организации; синергия единства; феномен качества; доверия; ценностей и уважения; устойчивое развитие; моделирование динамических систем; цикл развития.

O. P. Meshchaninov, S. Yu. Borovlova, S. V. Dvoretzka,

Black Sea National University the name of Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine

SYNERGY IN THE UNITY OF DISTANCE LEARNING AND RESEARCH FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE UNIVERSITY EDUCATION SYSTEM

The unity of the organizational principles of the universities' activities is the fundamental foundation for the construction of the classical university. But in the dynamic conditions of modern times, the question arises of the conformity of the fundamental foundations with modern requirements and challenges. Or are these basic fundamentals, including those in the dynamics, subject to improvement or development? Or do they remain unchanged? It's just like the fundamentals. Or is the dynamics not inherent in the fundamental foundations? The publication is dedicated to covering this problem.

Key words: university system of education, unity of principles of organization, synergy of unity, phenomenon of quality, trust, values and respect, sustainable development, modeling dynamic systems, development cycle.

Рецензенти: *Сисоєва С. О.*, д-р пед. наук, професор;

Букач М. М., д-р пед. наук, професор.